

פרשת פקודי — מי באמת עשה את המשכן?

את המשכן וכליו עשו בצלאל, אהליאב וחכמי הלב, כמו שנאמר בפרשת ויקהל (לו א): "וַעֲשֵׂה בְּצַלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חָכֵם לֵב, אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּהֵמָּה, לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ, לְכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה'". אבל בפרשת פקודי נאמר: "וַתִּקַּל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהֵל מוֹעֵד, וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ" (לט לב).

שאלו המפרשים: מדוע בפרשת פקודי מייחסים את עבודת המשכן לכל בני ישראל, ולא רק לאומנים שעשו אותו?

תירוץ ראשון של ר' חיים בן עטר, בעל "אור החיים": בצלאל, אהליאב והאומנים בנו את המשכן בפעל, אך הם פעלו בשליחות עם ישראל, ומכיוון ששלוחו של אדם כמותו (משנה ברכות ה ה), הרי זה כאילו כל בני ישראל בנו את המשכן.

בפירוש "אור החיים" תירוץ נוסף: המשכן נבנה בזכות שיתוף פעולה של תורמים נדיבי לב מכל העם שהביאו את חומרי הגלם למלאכת המשכן, יחד עם חכמי הלב שבנו אותו. כדי ללמדנו שלכל אחד יש חלק בעשיית המשכן, כותבת התורה: "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל". זכות העשייה נוקפת בשווה לתורמים ולבונים. מכאן למד בעל "אור החיים" יסוד חשוב לקיום תרי"ג מצוות התורה: כמו המשכן שנבנה בשיתוף האומנים והתורמים, כך גם התורה יכולה להתקיים בשלמות רק בשיתוף של כל העם. הרי יש מצוות המיוחדות רק לכהנים, יש מצוות המיוחדות רק ללויים, ויש מצוות המיוחדות רק לנשים. לכן רק כשמתאחדים כל ישראל לעם אחד, אפשר לקיים את התורה בשלמות, כשכל אחד תורם לכלל את המצוות המיוחדות שלו.

על החשיבות שיש בהצטרפות לכלל אפשר ללמוד מתרומת הנשיאים. בפרשת ויקהל נאמר על תרומת הנשיאים: "וַהֲנִשְׂאֵם הֵבִיאוּ אֶת אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבָנֵי הַמַּלְאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן" (לה כז). המילה "נְשִׂאִים" כתובה בתנ"ך לפעמים עם שתי אותיות יו"ד, לפעמים עם היו"ד הראשונה ("נְשִׂאִים"), ולפעמים עם השנייה ("נְשִׂאִים"). רק כאן היא כתובה בכתיב חסר מאוד, בלי אף יו"ד: "נְשִׂאֵם". את הסיבה לכך פירש רש"י: הנשיאים לא הזדרזו להביא תרומה למשכן. הם אמרו "קודם יתנדבו הציבור מה שמתנדבים, ואנחנו נביא את מה שיחסר". מסביר הרב שמשון בן רפאל הירש, שבמקום להצטרף למפעל התרומה הגדול בזריזות ובהתלהבות יחד עם פשוטי העם, להוביל את העם ולרוממו – התנשאו הנשיאים וראו את עצמם כעומדים במדרגה גבוהה יותר מהעם, ובסופו של דבר היו האחרונים לתרום. לכן נחסרו האותיות משמם, כי באותה העת הם לא הוכיחו עצמם כ"נשיאים" של העם.

ומתי תיקנו זאת הנשיאים? בחנוכת המשכן; שם הזדרזו נשיאי ישראל להביא את תרומתם, כמו שמסופר בפרשת נשא (במדבר ז ב-ג ורש"י שם), ובגלל זריזותם זכו שהתורה תתאר את תרומתם בהרחבה יתירה: כל נשיא זכה שייכתב קורבנו בפרוטרוט, אף על פי שכל קורבנות הנשיאים היו זהים.

בפסוק שהזכרנו יש אריכות לשון: "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ" (לט לב). לשם מה נכפלו המילים "כִּן עָשׂוּ"?
כתב על כך הנצי"ב מוולוז'ין בפירושו "העמק דבר": התורה רוצה להדגיש שאף על פי שעם ישראל רצה מאוד שהשכינה תשרה בתוכו, לא זאת הייתה הסיבה שבגללה הם תרמו ובנו את המשכן. הכוונה שלהם בבניית המשכן הייתה לעשות את רצון ה' שציווה לבנות משכן; לכן הודגש: "כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ" (לט לב). וכשעושים את רצון ה', זוכים להשראת שכינה, וכמו שנאמר בסוף הפרשה: "וַיִּכַּס הָעֲנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד, וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן" (מ לד).

יהי רצון שנזכה בקרוב לאחדות של כל ישראל בקיום מצוות ה' ובבניין המקדש, ולהשראת שכינה בתוכנו.